

**Pravna stajališta
Udruženja pravobranilaca/pravobranitelja
u Federaciji Bosne i Hercegovine u pogledu primjene
člana 94. i 95. Općeg zakona o zadrugama.**

Skupština Udruženja pravobranilaca/pravobranitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine, u više navrata, razmatrala je pojave i probleme nastale nakon donošenja Općeg zakona o zadrugama („Sl. glasnik BiH“ br. 18/03) a koji se ogledaju u shvatanju i ponašanju zemljoradničkih zadruga, u smislu da im odredba člana 94. pomenutog Zakona, po sili zakona, daje mogućnost pretvorbe društvenog/državnog vlasništva na zemljištu u privatno vlasništvo zadruga (zadrugara), kojim mogu, i u nekim slučajevima već i jesu, slobodno raspolagati.

Ovakvo shvatanje najdirektnije ugrožava društvenu/državnu imovinu kojom u većini slučajeva raspolažu općine, tako da se nameće potreba iznalaženja adekvatnijeg, odnosno djelotvornog načina da se zaštiti državna imovina, jer postoji realna opasnost od njenog otuđenja pogotovo ukoliko ovakva shvatanja dobiju svoju potvrdu u praksi sudova u već pokrenutim postupcima. U tom cilju raspravljalo se i o mogućim načinima odgovarajućeg djelovanja pravobranilaca, kako putem Udruženja, tako i u pojedinačnim slučajevima.

Shodno raspoloživim informacijama da su zadruge putem Zadružnog saveza BiH još u 2006. godini od Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH već zatražile autentično tumačenje člana 94. i 95. Općeg zakona o zadrugama, a svjesni pravnog učinka autentičnog tumačenja zakona (postaje sastavni dio zakona, djeluje ex tunc i objavljuje se u službenom glasilu) ocijenjeno je veoma bitnim i neophodnim da se Udruženje pravobranilaca/pravobranitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine takođe obrati Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine i iznese svoje stavove i argumente s ciljem zaštite državne imovine od nekontrolisanog otuđenja iste te prelaska u vlasništvo sadašnjih zadruga kao organizacija privatno-pravnog karaktera. U tom smislu, dosljednom primjenom prava, a na bazi relevantnih činjenica ukazujemo na sljedeće:

Kao prvo, Opći zakon o zadrugama definisao je zadrugu kao oblik organizovanja dobrovoljno udruženih članova (u daljem tekstu: zadrugari), da bi zadovoljili svoje zajedničke ekonomske, socijalne i kulturne potrebe i težnje, kroz zajedničko posjedovanje i demokratsko kontrolisano privređivanje (poslovanje), a što dalje nalazi svoju razradu u sljedećim odredbama:

- član 6. - ...zadruga se osnivaju i posluju ulozima i drugim vlastitim sredstvima zadrugara u skladu sa ugovorom o osnivanju i zadružnim pravilima;
- član 8. – Zadruga u pravnom prometu odgovara za svoje obaveze svom svojom imovinom;
- član 48. – Zadruga **koristi** sredstva po osnovu uloga zadrugara, sredstva zadružne svojine, **sredstva u državnoj svojini** i sredstva drugih domaćih i stranih fizičkih i pravnih lica;
- član 88. – Zadruga može da koristi sredstva u državnoj svojini po raznim osnovama. **Sredstva u državnoj svojini koja zadruga koristi po raznim osnovama, zadruga ne može otuđiti ni staviti pod hipoteku;**
- član 94. - Imovina koju zadruga trenutno koristi, donošenjem ovog zakona, postaje **imovina** zadruge.

Na prvi pogled, ovakvo zakonsko – pojmovno određenje, može izazvati dileme i pogrešna shvatanja u primjeni, prije svega od strane samih zadruga. Ovo za posljedicu ima, u znatnom broju slučajeva, ponašanje zadruga, prije svega zemljoradničkih koje kao sredstva poslovanja koriste zemljište u državnoj (ranije društvenoj) svojini, da iz svih odredba izdvajaju isključivo član 94. i na njemu zasnivaju tezu a i ponašanje, da su sva sredstva koja su koristili u svom poslovanju u trenutku donošenja Zakona postala imovina – čitaj: vlasništvo u punom kapacitetu, tih zadruga.

Ovakvo ponašanje značajno ugrožava ogromne komplekse poljoprivrednog zemljišta koje je bilo u sastavu bivših zemljoradničkih zadruga kao društveno-pravnih subjekata u ranijem sistemu sa znatno drukčijim uređenjem odnosa, kojima je zemljište dato na korištenje odlukama bivših društveno-političkih zajednica. Naime, osnivači sadašnjih zadruga se, koristeći neažurnost promjena upisa u zemljišnim knjigama te upisa kod registarskih sudova, ponašaju bukvalno kao vlasnici tog zemljišta sa namjerom raspolaganja ili opterećenja putem hipoteke radi podizanja kredita, a što može dovesti do trajnog otuđenja iz državne svojine kao i direktnog otuđenja značajnih površina poljoprivrednog zemljišta. U prilog tome govori i analiza sačinjena od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske u kojoj je utvrđeno je da u ovom entitetu postoje zadruga sa velikom imovinom koje

egzistiraju samo formalno, a jedan broj zadruga samo nosi to ime a u stvari se radi o privatnim preduzećima kako bi se lakše dobila donatorska sredstva. S ciljem utvrđivanja stvarnog stanja formirana je Komisija Vlade RS za utvrđivanje strukture vlasništva u zemljoradničkim zadrugama kojoj je dato u zadatak i da utvrdi slučajeve nezakonite prodaje državnog zemljišta od strane zadruga.

Prema našem mišljenju, sadržaj i obim ovlaštenja zemljoradničkih (i ostalih) zadruga u korištenju sredstvima najdosljednije je utvrđen u članu 88. Općeg zakona o zadrugama koji glasi: „Zadruga može da koristi sredstva u državnoj svojini po raznim osnovama. **Sredstva u državnoj svojini koja zadruga koristi po raznim osnovama, zadruga ne može otuđiti ni staviti pod hipoteku.**“ Dakle, iz citirane odredbe nedvosmisleno proizlazi da zadruge imaju samo pravo korišćenja kao jedan od elemenata pravnog instituta vlasništva, koji njegovom titularu ne **daju druga prava a posebno ne daje pravo raspolaganja** kao jedno od ovlašćenja bez kojeg se ne može govoriti o vlasništvu.

Ostale odredbe Općeg zakona o zadrugama koje smo citirali, **tretiraju zadruge kao ovlaštenike instituta „imovine“** koja je po svom sadržaju kompleksan pojam i uključuje različite vrste prava, ali **je pravo vlasništva nad sredstvima koja koristi**, već citiranim odredbama člana 88. zakona, zadrugama **izričito isključeno**. Stoga i ne može postojati dilema oko obima prava koje zadruge imaju u korišćenju sredstvima u državnoj svojini, **tim više što je zakonodavac zabranom otuđenja , odnosno opterećenja putem hipoteke, izričito naglasio da se ne radi o vlasništvu zadruga nego samo o pravu korišćenja.**

Ovakav pravni stav možemo potkrijepiti i pravnim stavom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine zauzetim u Odluci broj AP 69/06 po apelaciji Zemljoradničke zadruga „Ratar“ Brka podnesene protiv Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 70/07), **te posebno pravnim stavom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine izraženim u Odluci broj: AP 1808/05, od 18. novembra 2006. godine prema kojem član 94. Opšteg zakona o zadrugama ne propisuje da nekretnine koje zadruga trenutno koristi postaju imovina zadruga, te da je neophodno da zadruga dokažu da je ova imovina stečena na**

pravno valjanom osnovu i da je ona pravni sljednik nosioca prava korišćenja koji je upisan u zemljišnim knjigama.

Ovakav stav nalazi svoje uporište i u narednom članu **95. Općeg zakona o zadrugama** kojim je regulisan postupak vraćanja **imovine koja je bila vlasništvo zadruga i zadružnih saveza poslije 1.jula 1953. godine, i koja je bez naknade prenesena drugim korisnicima**, koja se može ishoditi tek u zakonom propisanom postupku – putem sporazuma sa pravnim licem na koje je imovina prenesena bez naknade ili u upravnom postupku pred nadležnim upravnim organom. Tek nakon provođenja ovog postupka, zadruga može ponovo steći pravo vlasništva nad imovinom čiji je nekad bila vlasnik.

Shodno navedenom, Udruženje pravobranilaca/pravobranitelja u Federaciji BiH u cilju dosljedne primjene pravnih instituta te dosljedne primjene važećih zakonskih propisa, a na bazi relevantnih argumenata iznosi pravne stavove po pitanju primjene navedenih odredaba Opšteg zakona o zadrugama, pri čemu ukazuje da prilikom njihovog tumačenja i primjene treba imati u vidu već zauzete stavove Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, s jedne strane, te potrebu zaštite državne imovine što bi, pored pravobranilaštva kao institucije na svim nivoima vlasti u državi Bosni i Hercegovini i njenim entitetima, trebalo da bude imperativna obaveza i smjernica za postupanje i svih ostalih organa zakonodavne, izvršne i sudske vlasti.

PREDSJEDNIK UDRUŽENJA

Mr. sc. Šabić Smajo